

نسرين سرابی
دکترای پرستاری

تک فرزندی و پیامدهای آن

فرزند، زینت و نور چشم والدین:

امام سجاد(ع) می فرماید: « خداوند این بچه ها را یاور من قرار داده و کاری کن که اینها دور من بگردند و زینتم باشند و تنهایم نگذارند».

امام باقر(ع) سعادت مرد را آن می داند که فرزندانی داشته باشد و از آنها برای احتیاجات روزمره اش کمک بگیرد. پیامبر(ص) نیز با تشبیه فرزند به میوه درخت، فرزند را میوه دل می نامد و فرزند صالح را گلی از گلهای بهشت می داند.

سبب ثواب و بخشش گناهان

پیامبر فرمود: «فرزندانتان را گرامی بدارید و ادب آنان را نیکو کنید تا خداوند شما را ببخشد».

فرزند و تلاش برای نیکو ادب کردن و تحمل رنجهای شیرین فرزنداری، موجب بخشش گناهان انسان می شود.

امام صادق (ع) نیز در این باره از پیامبر نقل کردند که حضرت عیسی (ع) از کنار قبری می گذشتند که صاحبش عذاب می شد سال بعد صاحب همان قبر عذاب نمی شد. حضرت علتش را از خداوند سوال می کنند و خداوند می فرماید، فرزند این مرد بالغ شد و پس از آن راهی را اصلاح کرد و به یتیمی جا داد. به خاطر عمل فرزند این مرد در دنیا، پدر از عذاب در برزخ نجات یافت.

نقش و اهمیت فرزند آوری و جمعیت در اسلام

عامل شکوفایی عواطف

رسول خدا فرمود: هر کس فرزندش را ببوسد خدا برایش نیکی می نویسد. همچنین فرمود: فرزندان را زیاد ببوسید، به راستی که برای شما در برابر هر بوسه درجه ای در بهشت است.

شادابی خانواده های پرجمعیت

در سبک زندگی سنتی ایرانیان و آنچه پیامبر(ص) به آن تشویق کرده است همیشه فرزندی در خانه هست و خانواده های پرجمعیت نگرانی از تنها شدن ندارند و همیشه نورچشمی هست تا به زندگی نشاط و شادابی بدهد.

مایه رحمت خداوند

پیامبر(ص) با ترسیم رابطه مستقیمی بین فرزندان و والدین، می فرماید: «بچه ها را دوست داشته باشید و به آنها ترحم کنید خداوند به اندازه ای که به بچه ها رحم می کنید به شما رحم می کند».

نقش و اهمیت فرزند آوری و جمعیت در اسلام

جایگاه فرزند در خانواده

روانشناسان معتقدند کودکان والدین را از تنهایی رهایی می بخشند و موجب نشاط و شادابی، افزایش کارآمدی و پختگی شخصیت والدین می شوند. فرزندان باعث افزایش ظرفیت هیجانی و شناختی مثبت بین والدین می شوند. همچنین فرزند موجب افزایش وابستگی زوجین به همدیگر و افزایش اعتماد در زندگی می شود و انگیزه آنان برای کسب موفقیت در زندگی دوچندان می شود.

سابقه جمعیت و سیاست کاهش جمعیت در جهان

جمعیت جهان حدود ۱۰ هزار سال قبل از میلاد مسیح و قبل از مرحله کشاورزی تقریباً ۱۰ میلیون نفر برآورد شده است و در مرحله بعد از کشاورزی، هم چنین در مرحله بعد از انقلاب صنعتی تغییر و تحولی اساسی در روند رشد جمعیتی رخ داده است.

از سال ۱۸۰۰ تا کنون جمعیت جهان شش برابر شده و پیش بینی می شود تا سال ۲۱۰۰ ده برابر شود. نگرانی از فزونی جمعیت زمینه ساز نظریه توماس رابرت مالتوس و دو جنبش اجتماعی تنظیم خانواده و بهبود نسل (اصلاح نژاد) شد. جنبش تنظیم خانواده حدوداً همزمان با انقلاب صنعتی در اروپا آغاز شد و بیشترین تأثیر را در قرون ۱۹ و ۲۰ بر جمعیت کشورها گذاشت. البته مسئله کنترل موالید از دیدگاه دیگری هم غیر از منظر اقتصادی-اجتماعی، یعنی برابری زن و مرد و حق انتخاب مادر شدن برای زن مورد توجه بعضی اندیشمندان واقع شده است.

سابقه جمعیت و سیاست کاهش جمعیت در ایران

تاقبل از آغاز قرن چهارده خورشیدی جمعیت ساکن در ایران کمتر از ۱۰ میلیون نفر و سرعت رشد جمعیت بسیار کند بوده است. در فاصله دهه ۱۳۵۵-۱۳۶۵ جهشی در رشد جمعیت ایران اتفاق افتاد. از سال ۱۳۶۷، اعمال سایت‌های تنظیم خانواده موجب شد که نرخ رشد جمعیت با سرعتی استثنایی از رقم ۳/۹۱ در صد در دهه ۱۳۵۵-۱۳۶۵، به رقم ۱/۹۶ درصد در دهه ۱۳۶۵-۱۳۷۵ کاهش یابد. در حال حاضر ایران در سرایشی کاهش جمعیت است. بر اساس آمار سازمان ملل، جمعیت ایران تا سال ۱۴۴۵ به حدود ۷۹ میلیون نفر با شاخص سالخوردگی ۳۶/۹٪ سپس تا سال ۱۴۸۰ به ۶۲ میلیون نفر با شاخص سالخوردگی ۴۷/۵٪ با کاهش جمعیت مواجهه خواهد بود.

سابقه جمعیت و سیاست کاهش جمعیت در ایران

به دنبال تذکرات رهبر معظم انقلاب، دولت در سال ۱۳۹۰ لایحه‌ای مبنی بر لغو قانون تنظیم خانواده تقدیم مجلس کرد اما با کارشناسی برخی از کارشناسان مرکز پژوهش‌های مجلس و استحال لایحه پیشنهادی، یکبار دیگر مجلس بر لزوم تداوم کنترل جمعیت رأی داد. در اسفند سال ۱۳۹۲ طرح ۴ ماده‌ای "افزایش نرخ باروری و پیشگیری از کاهش رشد جمعیت کشور" به مجلس ارائه و تصویب شد.

دلایل کم شدن رشد جمعیت

❑ مشکلات شدید اقتصادی خانوارها

❑ مشکلات اساسی و زیر ساختی اجتماعی مانند چند وقته شدن مدارس، بیکاری، مشکل مسکن و ...

❑ اجرای برنامه تنظیم جمعیت

❑ اشتغال مادران

❑ دغدغه تربیت فرزند

❑ تاثیرپذیری از فرهنگ غرب

❑ رواج دیدگاه‌های فمینیستی

❑ تبدیل شدن تک‌فرزندی و یا بی‌فرزندی به یک فرهنگ مدرن

❑ سبک زندگی مدرن

❑ شهرنشینی و القاء فرهنگ رفاه‌زدگی

علل و پیامدهای
تک فرزندی در
ایران
۱۴۰۱

علل گرایش به تک فرزندی:

دلایل اقتصادی

دلایل اجتماعی (اشتغال زنان، تحصیلات زنان، تعارضات زناشویی)

دلایل فرهنگی (آرمان گرایی در تربیت فرزند، فردگرایی، مصرف گرایی، سبک زندگی، مدیریت بدن، اوقات فراغت، پایگاه اجتماعی - اقتصادی، شبکه روابط اجتماعی)

علل و پیامدهای
تک فرزندی در
ایران
۱۴۰۱

پیامدهای کم فرزندی

پیامدهای فردی (فرزند سالاری، وابستگی، احساس تنهایی)

پیامدهای خانوادگی (کم رنگ شدن فرهنگ خانواده، طلاق و جدایی والدین)

پیامدهای اجتماعی (کاهش روابط خویشاوندی، پیری جمعیت)

علل تک فرزندی:

بالا بودن هزینه های زندگی (بیکاری، نداشتن مسکن، هزینه تحصیلی فرزند)

مشکلات ترکیب کار و فرزندآوری (ترس ازدست دادن شغل، اشتغال زنان، نداشتن وقت برای کارهای خانه)

بالا بردن کیفیت فرزند و خانواده (فراهم سازی امکانات بیشتر برای فرزند، ارتقاء سطح زندگی فرد و خانواده)

پیشرفت خواهی (افزایش سطح تحصیل، داشتن درآمد، ارتقاء سطح آگاهی و اجتماعی، داشتن آزادی)

تاخیر در ازدواج و فرزندآوری (ترس از فرزندآوری در سن بالا، تاخیر در ازدواج)

تجارب زیسته
زنان شهر شهریار
از تک فرزندی با
تاکید بر چرایی و
پیامدهای آن
۱۳۹۵

تجارب زیسته
زنان شهر شهریار
از تک فرزندی با
تاکید بر چرایی و
پیامدهای آن
۱۳۹۵

فقدان حمایت خانوادگی- اجتماعی (نبود حمایت خانواده در مراقبت از
فرزند، محیط کاری غیرحمایتی)

تجربه سخت فرزندآوری (سختی زایمان، بیماری فرزند اول)

پیشگیری از خطر و آسیب اجتماعی (ترسی از آینده شغلی، ترس از
شرایط بی ثبات منطقه)

تجارب زیسته تک
فرزندان از تک
فرزندى:
جواد شجاعى و
بهجت یزدخواستى
۱۳۹۶

حکمرانی در خانواده:

- ❑ مهیا بودن همه امکانات
- ❑ معطوف محبت تمام بودن
- ❑ رقیب نداشتن
- ❑ تقسیم نشدن

در حسرت موقعیت دیگری:

- ❑ واکنش دیگران
- ❑ مقایسه موقعیت خود

توقعات افراطی:

- ❑ انتظارات افراطی والدین
- ❑ انتظارات افراطی تک فرزند

تجارب زیسته تک
فرزندان از تک
فرزندتی:
جواد شجاعی و
بهجت یزدخواستی
۱۳۹۶

نیاز به حمایت خانوادگی

□ حمایت عاطفی

□ حمایت ابزاری

□ حمایت مشورتی

در جست و جوی جبران

رابطه عمیق با والدین

روابط دوستی

فرزند خواندگی

حضور در کلاس های متعدد

پناه بردن به دنیای تخیل

نگهداری حیوانات خانگی

پناه بردن به دنیای مجازی

انجام فعالیت های سازنده

پیوند اعتباری

ضعف در روابط احساسی:

❑ احساسات تجربه نشده

❑ پنهان سازی حالات درونی

❑ زودرنج و حساس

نگرانی های مخرب:

❑ نگرانی والدین نسبت به فرزند

❑ نگرانی فرزند نسبت به والدین

برخورد تربیتی والدین:

❑ بلوغ زودرس / بلوغ دیررس

❑ فعالیت انفرادی/فعالیت گروهی

تجارب زیسته تک
فرزندان از تک
فرزندى:
جواد شجاعى و
بهجت یزدخواستى
۱۳۹۶

جمع بندی

فرزند سالاری

کاهش روابط
اجتماعی

بلوغ زودرس

آسیب های تک
فرزند

کاهش انسجام
خانواده

جایگزینی
رسانه

تضعیف شبکه
ارتباطی
خویشاوندی

فرزند سالاری

افزایش توقع و زود
رنجی

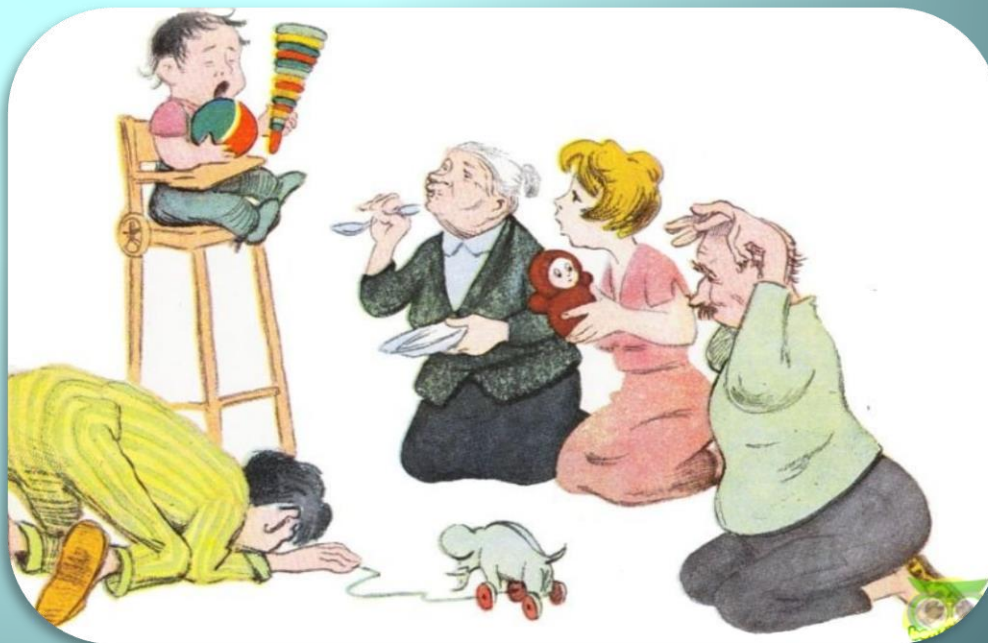
عدم شکل گیری
شخصیت فعال

سرخوردگی و
ناسازگاری

توجه بیش از حد به
خواسته ها

کاهش صبر و تحمل

کانون توجه بودن

بلوغ زودرس

پرورش در کنار بزرگسالان

پریش به دوران مسئولیت و
بزرگسالی

قرار گرفتن در معرض استرس
ها

رشد سریع روحی و روانی

کاهش روابط
اجتماعی

عدم گرایش به
کارهای گروهی

عدم توانایی حل مسأله

اضطراب و دست
پاچگی

کاهش انسجام
خانواده

افزایش میل به فرار

ترویج فرهنگ استقلال
طلبی

تنهایی و انزوا

افزایش سن ازدواج

کاهش قداست و اهمیت
تشکیل خانواده

کم شدن قبح تک
زیستی و مجرد

تبدیل شدن به بزهکار اجتماعی

تضعیف شبکه
ارتباطی
خویشاوندی

- انزوا و تنهایی فرد و نسلش
- نشاط کمتر
- عدم رشد و شکوفایی
- ابراز خشم و پرخاشگری
- کاهش اقتدار والدین

جایگزینی رسانه

• تلویزیون

• ماهواره و اینترنت

• بازیهای رایانه ای

آسیب های تک فرزندی از دید آلفرد پینه

بسیار انسانهایی را دیدم که به دلیل افسردگی به مطب من مراجعه کردند که اغلب آنها از خانواده تک فرزندی بودند. این افراد با توجه به اینکه به دلیل مشغله والدین و فاصله سنی که بالتبع بینشان وجود دارد و نبودن همبازی اکثر وقت خود را در تنهایی به سر میبردند و به جای فعالیتهای روزمره ای که یک جوان یا یک نوجوان باید داشته باشد در افکار خود غوطه ور شده و همین افکار آنان را به سوی انزوا سوق داده و باعث افسردگیشان میشود.

من فهمیدم بزرگترین ظلمی که والدین در حق فرزندانسان میتوانند داشته باشند تک فرزندی آنان است.

آلفرد پینه (روانشناس)

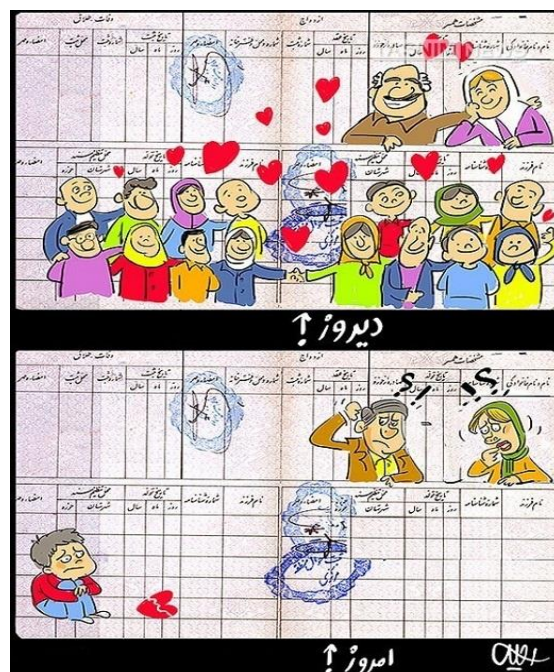

مزایای داشتن خانواده کم جمعیت

- کودکان متناسب با ریتم زندگی بزرگسالان زندگی می کنند.
- بیشتر این امکان را دارند که در فعالیتهای فرهنگی بیرون از خانه شرکت کنند.
- آنها در خانه، مشکل درگیری و رقابت با کودک دیگری را ندارند.
- معمولاً این کودکان اعتماد به نفس بالایی دارند.

ویژگی های چندفرزندان

کودکانی که خواهر و برادر دارند دارای روابط مثبت، اعتماد به نفس بالاتر و احساس تنهایی کمتری دارند.
این کودکان در مقایسه با کودکان دیگر، در وظایف اجتماعی و شناختی عملکرد بهتری دارند.

تحقیقات نشان داده است که میان رابطه ی والد و کودک در خانواده های تک فرزند و چند فرزند تفاوت معناداری وجود ندارد. اگرچه بعد از تولد فرزند جدید مادر فرصت کمتری برای فرزند بزرگتر خواهد گذاشت اما حضور و فعال تر شدن پدر و نقش پدر به او کمک می کند.

رابطه ی والد با
کودک در خانواده
های تک فرزند و
چندفرزند

کودکان در روابط صمیمی و تنگاتنگ خود با خواهر یا برادر، مهارت های اجتماعی و شناختی مهمی را می آموزند. بسیاری از صاحب نظران معتقدند روابط خواهرها و برادرها نقش مهمی در رفتارهای ضد اجتماعی و اجتماع پسند کودکان و برخی از ابعاد شخصیت، هوش و پیشرفت آنان دارد.

تأثیرات خواهر و برادران در خانواده بر روی یکدیگر

تأثیر تعامل خواهران و برادران در رشد اجتماعی

از آنجا که فرزندان اوقات زیادی را باهم می گذرانند، کیفیت تعاملات آنها نقش مهمی در رشد کودک ایفا می کند. روابط فرزندان بر هم تأثیرگذارتر از روابط والدین است زیرا در گستره ی زندگی فرزندان اشتراکات بیشتری در قیاس با والدین وجود دارد.

محققان دریافتند کودکانی که برادر و خواهر بزرگتری دارند در مقایسه با دیگران در وظایف اجتماعی -شناختی و آزمونها که مستلزم آگاهی از حالات درونی و تفاوت در دیدگاه ها است عملکرد بهتری دارند.

تأثیر فرزندان در رشد عاطفی یکدیگر

از نظر رشد عاطفی شواهدی وجود دارد که نتایج مثبتی را در روابط خواهری و برادری نشان می دهد. به عنوان مثال آنها دارای روابط مثبت تر، اعتماد به نفس بالاتر و احساس تنهایی کمتری هستند. همچنین در نمود بیرونی آنان مشکلات رفتاری کمتری دیده می شود. علاوه بر اینکه مسئولیت پذیری اجتماعی بیشتر و عملکرد شناختی بهتری دارند، ارزش بیشتری برای خود قایل اند. استقلال بالاتری دارند و اجتماعی تراند.

راه کارهای افزایش جمعیتی

ارائه راه هایی برای شکوفایی اقتصادی، رفاه اجتماعی، آرامش عمومی،
عدم نگرانی از آینده

فراهم نمودن نیاز های اساسی

فراهم بودن بسترهای مورد نیاز و ضروری فعالیت های اجتماعی و
اقتصادی نسل آینده

تبلیغات صحیح صدا و سیما

باتشکر از حسن
توجه شما

